

Otwornice, krijtdiertjes

Wisława Szymborska | Krijtdiertjes
Ronald Noorman

Ergo Pers

Krijtdiertjes

Tja, neem nu de krijtdiertjes.

Ze leefden hier, omdat ze er waren, en ze waren er, omdat ze leefden.

Zover ze konden, aangezien ze konden en zoveel ze konden.

In het meervoud, omdat er meer waren,

zij het elk apart,

in de eigen, want het was hun eigen

kalkschaal.

In lagen, want het waren lagen,

heeft de tijd ze later samengevat,

zonder in details te treden,

want in details schuilt medelijden.

En zo heb ik hier voor me

twee uitzichten in een:

een triest kerkhof

van eeuwig rusten

of

ravissante, uit de zee,

de lazuren zee oprijzende witte rotsen,

rotsen, die hier zijn, omdat ze er zijn.

Het moment

Ik loop over een lentegroene glooiing.
Gras, bloemetjes in het gras
als op een plaatje voor kinderen.
De lucht, nog nevelig, begint al te blauwen.
In de stilte klinkt het uitzicht op de andere heuvels.

Alsof hier geen Cambrium en geen Siluur geweest zijn,
geen tegen elkaar grommende rotsen,
hoog opgestapelde afgronden,
geen nachten in vlammen,
dagen in donkere kluwens.

Alsof hier geen laagten voorbij zijn getrokken
in een koortsachtig ijlen,
in ijzige huiveringen.

Alsof zeeën alleen ergens anders tekeergingen
en hier geen oevers van horizonten scheurden.

Het is negen uur dertig lokale tijd.
Alles is op zijn plaats, in voorbeeldige harmonie.
In het dal een kleine beek, die een kleine beek is.
Een paadje in de vorm van een paadje van altijd naar immer.
Een bos met de schijn van een bos tot in eeuwigheid amen,
boven mij vliegen vogels, in de rol van vliegende vogels.

Zover het oog reikt heerst hier het moment.
Een van die aardse momenten
die men vraagt: ga niet voorbij.

Wolken

Bij het beschrijven van wolken
zou ik me erg moeten haasten –
al na een fractie van een ogenblik
zijn het niet meer die wolken, maar andere.

Het is wolken eigen
om zich nooit te herhalen
in vorm, nuances, houding of compositie.

Niet bezwaard door enige herinnering
zweven ze moeiteloos boven de feiten.

Wat heb je aan ze als getuigen, waarvan dan ook –
ze waaien ogenblikkelijk naar alle kanten.

Vergeleken met de wolken
lijkt het leven gefundeerd te zijn,
haast bestendig, bijna eeuwig.

Naast wolken
lijkt zelfs een steen een broeder
op wie je kunt bouwen,
maar zij, ach: verre, wispelturige nichtjes.

Laat de mensen maar leven, als ze dat willen,
en daarna doodgaan, ieder op zijn beurt,
zij, de wolken, hebben met heel
dat vreemde gedoe
niets te maken.

Boven jouw hele leven
en het mijne, dat nog niet heel is,
paradeerden en paraderen ze in pracht en praal.

Ze zijn niet verplicht met ons te sterven.
Ook ongezien zullen ze verder zwerven.

Het zwijgen van de planten

De eenzijdige betrekkingen tussen jullie en mij
ontwikkelen zich lang niet slecht.

Ik weet wat een bloem, blad, aar, eikel, steel is,
en wat er met jullie in april gebeurt, wat in december.

Hoewel mijn nieuwsgierigheid onbeantwoord blijft,
buig ik me speciaal over sommige van jullie
en leg voor andere het hoofd in de nek.

Bij mij hebben jullie namen:
klis, kleefkruid, drieblad,
heide, jeneverbes, maretak, vergeet-mij-niet,
maar ik heet voor jullie niets.

Onze reis is gemeenschappelijk.
Als je samen reist, praat je toch met elkaar,
wisselt opmerkingen uit, desnoods maar over het weer
of over de stations die onderweg voorbischieten.

Onderwerpen te over, want er is veel dat ons verbindt.
Dezelfde ster houdt ons binnen zijn bereik.

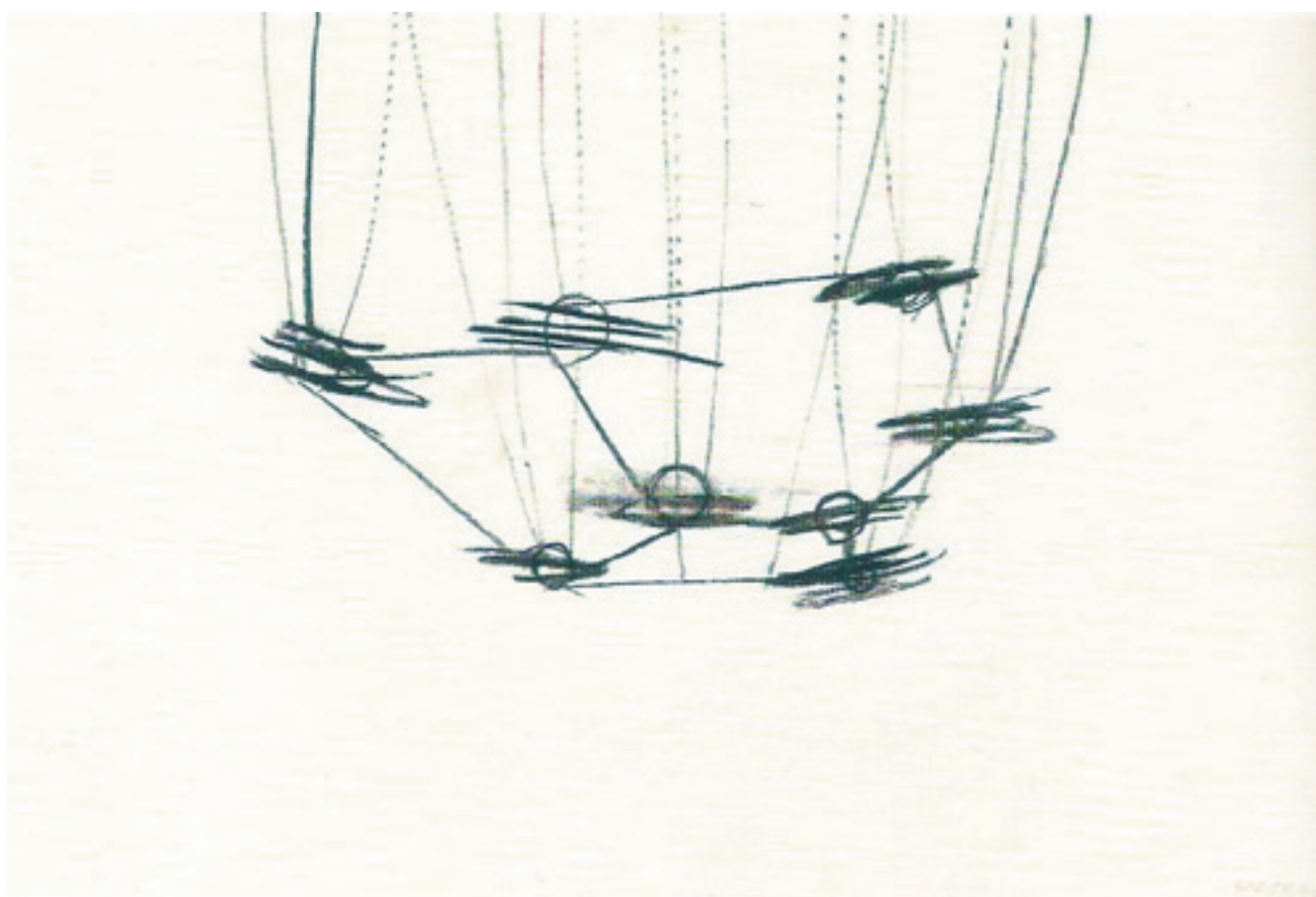
We werpen met evenveel recht elk onze eigen schaduw.
We proberen iets te weten, ieder op zijn manier,
en wat we niet weten, lijkt ook op elkaar.

Ik leg het uit zo goed ik kan, vraag alsjeblieft:
wat het betekent iets met ogen te bekijken,
waarom in mij een hart klopt
en waarom mijn lichaam niet geworteld is.

Maar hoe kan ik antwoorden op ongestelde vragen
als ik daarbij ook iemand ben
die voor jullie zozeer niemand is?

Struikgewas, jong bos, weiden, rietland –
en alles wat ik jullie zeg is een monoloog,
en wie er ook luistert – jullie niet.

Met jullie praten is noodzakelijk en onmogelijk.
Is dringend nodig in ons haastige leven
en wordt uitgesteld tot nooit.

Alles

Alles –
Een schaamteloos woord, opgeblazen van hoogmoed.
Het moet tussen aanhalingstekens staan.
Het doet alsof het niets overslaat,
Alsof het bijeenbrengt, omvat en inhoudt en heeft.
Maar intussen is het niet meer dan
een flard vol tumult.

Enkele mensen

Enkele mensen op de vlucht voor enkele mensen.
In een of ander land onder de zon
en enige wolken.

Ze laten achter wat van hen is, een en ander alles,
bezaaide velden, een aantal kippen en honden,
spiegeltjes waarin vuur zich spiegelt.

Ze hebben kruiken en bundels op de rug,
elke dag leger, elke dag zwaarder.

In stilte voltrekt zich iemands niet meer verder kunnen
onder kabaal iemands weggrissen van iemands brood
en iemands schudden aan zijn dode kind.

Voor hen ligt een of andere weg die nooit de goede is,
altijd de verkeerde brug
over een rivier die vreemd roze kleurt.

Ergens wordt geschoten, dichtbij of verder weg,
in de lucht een of ander vliegtuig dat wat rond cirkelt.

Een soort onzichtbaarheid zou hier van pas komen,
een grauwe steenachtigheid,
of nog beter een soort nergens-zijn
voor enige tijd, kort of misschien lang.
Er zal nog wel iets gebeuren, alleen waar en wat.
Iemand zal hun tegemoetkomen, alleen wanneer en wie,
in hoeveel gedaanten en met wat voor bedoelingen.
Als hij de keus zal hebben,
wil hij misschien geen vriend zijn
en zal hij hen in een of ander leven laten.

Plato, ofwel waarom

Door onduidelijke oorzaken
en onder onbekende omstandigheden,
Had het Ideale Zijn opeens niet meer aan zichzelf genoeg.

Het had toch eindeloos kunnen voortbestaan,
gehakt uit het donker, gehouwen uit het licht,
in zijn slaperige tuinen boven de wereld.

Waarom verdorie ging het dan op avontuur uit,
in het slechte gezelschap van de materie?

Waar had het die navolgers voor nodig,
brokkenmakers en pechvogels
zonder uitzicht op de eeuwigheid?

De manke wijsheid
Met een doorn in haar hiel?
De harmonie verscheurd
door woeste wateren?

De schoonheid
met onaantrekkelijke ingewanden
en het Goede
– waarom met een schaduw
als het vroeger die niet had?

Er moet een reden voor geweest zijn,
ook al leek die nog zo futiel,
maar zelfs de Naakte Waarheid zal hem niet verklappen,
druk als ze het heeft met het doorzoeken
van de aardse garderobe.

En daarbij, Plato, nog die vreselijke dichters,
spaanders onder aan de standbeelden, weggeblazen door
de afval van de grote Stilte in de hoogten...
een zuchtje wind,

De afschuwelijke droom van de dichter

Stel je eens voor dat ik droomde.
Schijnbaar alles precies zoals bij ons.
Grond onder de voeten, water, vuur, lucht,
Verticaal, horizontaal, driehoek, cirkel,
Links en rechts.
Draaglijk weer, fraaie landschappen
En heel wat met spraak begiftigde wezens.
Maar hun spraak was een andere dan op aarde.

In de zinnen de onvoorwaardelijke wijs.
Namen sluiten direct aan op de dingen.
Er hoeft niets bij, af, veranderd of verplaatst.

De tijd is steeds als die op de klok.
De verleden en toekomstige hebben een kort bereik.
Voor herinneringen een enkele verstreken seconde,
voor vooruitzichten een tweede,
die juist begint.

Woorden zo veel als nodig. Nooit één teveel,
en dat betekent dat er geen poëzie is
en geen filosofie en geen godsdienst.
Van dat soort speelsheid is daar geen sprake.

Niets wat je enkel kunt bedenken
of met gesloten ogen zien.

Wordt er gezocht, dan naar iets duidelijk in de buurt.
Wordt er gevraagd, dan naar iets waar een antwoord op is.

Ze zouden zich erg hebben verbaasd,
als ze zich konden verbazen,
dat er ergens redenen bestaan voor verbazing.

Het woord 'onrust' door hen beschouwd als obscene,
zou niet durven voorkomen in een woordenboek.

De wereld wordt helder voorgesteld
zelfs in diepe duisternis.
Toegankelijk voor iedereen tegen een schappelijke prijs.
Bij het afrekenen verlangt niemand wisselgeld.

Van gevoelens – tevredenheid. En niets tussen haakjes.
Het leven met een punt aan het been. En het grommen der melkwegstelsels.

Geef toe, dat niets ergers
een dichter kan overkomen.
Waarna er niets beter op zit
dan snel wakker te worden.

De beleefdheid van de blinden

Een dichter leest gedichten voor aan blinden.
Hij had niet gedacht dat dat zo moeilijk zou zijn.
Zijn stem trilt.
Zijn handen trillen.

Hij heeft het gevoel dat elke zin
Hier wordt getoetst aan het duister.
Hij zal het nu zelf moeten doen,
zonder licht en kleuren.

Een hachelijk avontuur
voor de sterren in zijn gedichten,
het morgenrood, de regenboog, de wolken, de neons, de maan,
voor de vis tot nog toe zo zilver onder water
en de havik zo stil, hoog aan de hemel.

Hij leest – want het is al te laat om niet te lezen –
over een jongen in een geel jasje op een groene weide,

over de telbare rode daken in het dal,
over de bewegende rugnummers op de shirts van de spelers
en de naakte onbekende in de deuropening.

Hij zou ze willen verzwijgen – hoewel dat niet kan –
al die heiligen aan het gewelf van de kathedraal,
dat afscheidsgenaar vanuit het coupéraam,
dat glaasje van de microscoop en de fonkeling in de ring
en de beeldschermen en de spiegels en het album met gezichten.

Maar groot is de beleefdheid van de blinden,
groot hun begrip en onbaatzuchtigheid.
ze luisteren, glimlachen en klappen.

Een van hen komt zelfs naar voren
met een verkeerd om geopend boek
en vraagt een voor hem onzichtbare handtekening.

Het Griekse beeld

Met behulp van mensen en andere elementen
heeft de tijd er zijn handen vol aan gehad.
Eerst ontnam het de neus, daarna geslachtsdelen,
vervolgens vingers en tenen,
in de loop der jaren armen, de een na de ander,
rechterdij en linkerdi,
rug en heup, hoofd en billen,
en dat wat al was afgevallen, sloeg hij aan stukken,
tot puin, tot gruis tot zand.

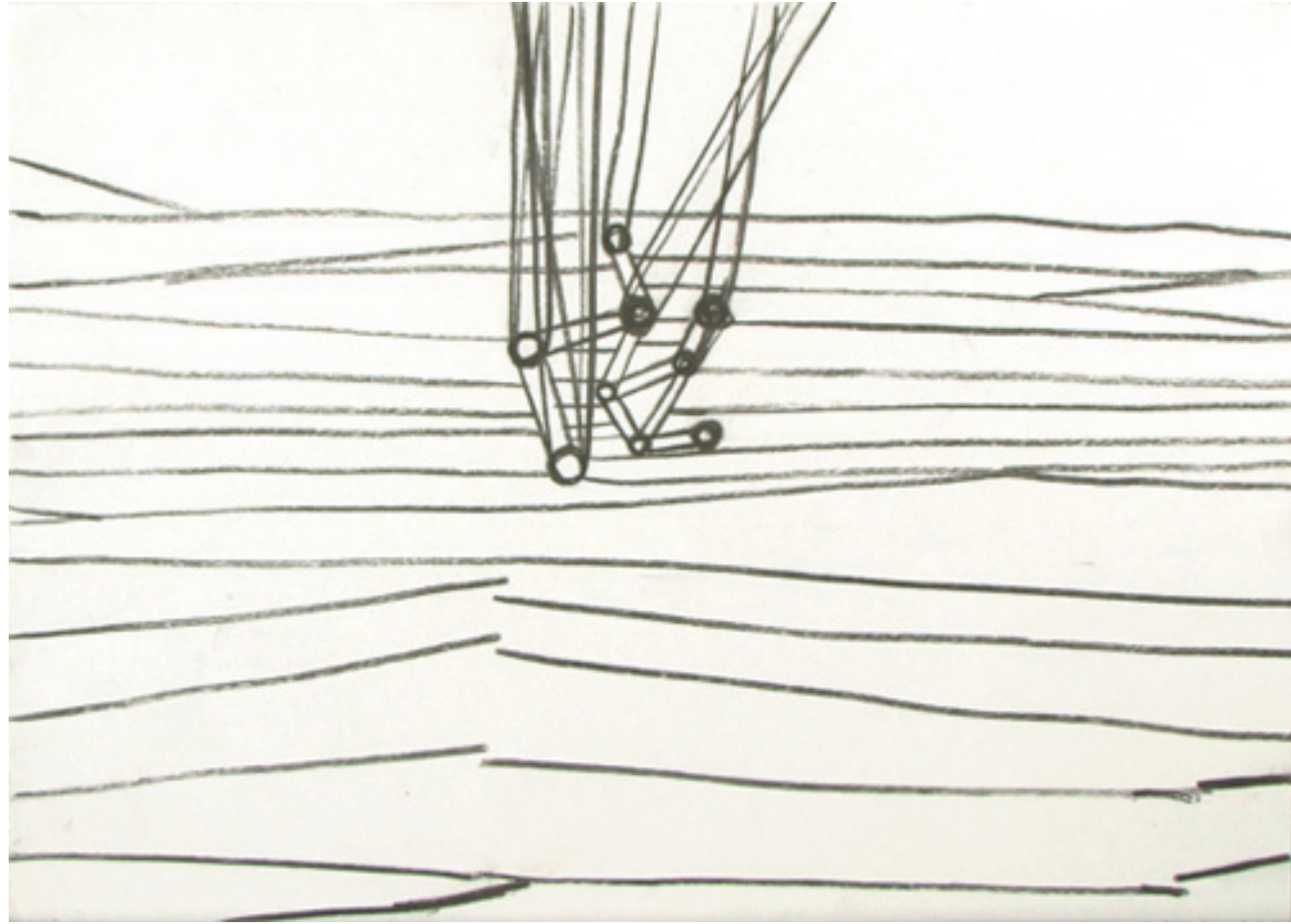
Als op die manier een levend iemand sterft,
stroomt er bij elke slag veel bloed weg.

Beelden van marmer sneuvelen echter wit
en niet altijd volledig.

Dat, waarvan hier sprake is, heeft nog zijn romp
en lijkt op een bij inspanning ingehouden adem,
aangezien het nu zijn taak is
op zich
te nemen
alle charme en ernst
van de verloren gegane rest.

En dat gaat hem goed af,
dat gaat hem nog steeds goed af,
hij doet alsof en betovert,
betovert en duurt voort –

Ook de tijd verdient hier een eervolle vermelding,
want hij heeft voor even zijn werk onderbroken
en iets uitgesteld tot later.

Metafysica

Het was, het is voorbij.
Het was, dus is het voorbij.
In altijd onomkeerbare volgorde,
want zo luidt de regel van dit verloren spel.
Een banale slotsom, het noteren niet waard,
ware er niet het onbetwistbare feit,
een feit tot in eeuwen der eeuwen,
voor de hele kosmos, zoals hij is en zal zijn,
dat iets werkelijk was,
zolang het niet voorbij is,
zelfs
dat je vandaag noedels met kaantjes at.

SUITE

Krijtdiertjes (Otwornice), met gedichten van Wysława Szymborska en lithografieën van Ronald Noorman, verscheen op 18 maart 2012 bij Ergo Pers te Gent. De gedichten werden vertaald door Gerard Rasch en Karol Lesman. De tekst werd gezet uit Bembo corps 18 en gedrukt op Hahnemühle 230 gram door Rein Ergo die ook instond voor ontwerp en afwerking. De lithografieën werden gedrukt door Felix Bauer in Keulen. *Krijtdiertjes* verscheen in een beperkte oplage van veertig exemplaren genummerd van 1 tot 40, twaalf Romeins genummerde exemplaren gereserveerd voor de kunstenaars, en zes exemplaren geletterd van A tot F, bestemd voor de medewerkers. Bij elk exemplaar hoort een suite met vijf door de kunstenaar getekende en genummerde lithografieën. Elk boek werd ook in het colofon gesigneerd door Ronald Noorman. Wysława Szymborska overleed op 1 februari 2012, enkele weken voor het verschijnen van dit boek.

*In het dal een kleine beek, die een kleine beek is.
Een paadje in de vorm van een paadje van altijd naar immer.
Een bos met de schijn van een bos tot in eeuwigheid amen,
boven mij vliegen vogels, in de rol van vliegende vogels.*

*Zover het oog reikt heerst hier het moment.
Een van die aardse momenten
die men vraagt: ga niet voorbij.'*

Het moment, Wolken, Het zwijgen van de planten, Alles, Enkele mensen en Plato, ofwel waarom verschenen eerder in 'Het moment' (2002) in een vertaling van Gerard Rasch. *De afschuwelijke droom van de dichter, De beleefdheid van de blinden en Het Griekse beeld* verschenen eerder in 'Dubbele punt' (2005) in een vertaling van Karol Lesman. *Krijtdiertjes en Metafysica* verschenen eerder in 'Hier' (2009), eveneens in een vertaling van Karol Lesman.

Copyright © Wysława Szymborska, Krakow. All rights reserved.
Copyright © Nederlandse vertaling Karol Lesman, de erven Gerard Rasch en J.M. Meulenhoff, Amsterdam.

